

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

 VZDELÁVANÍM
PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH
RÓMSKÝCH KOMUNÍT

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy:

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKÝCH KOMUNÍT

Mgr. Zuzana Jeszeová

Tvoriví štvrtáci

1. časť

2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum,
Ševčenkova 11, 850 01

Autor UZ: Bratislava
Mgr. Zuzana Jeszeová
z.jeszeova@gmail.com

Kontakt na autora UZ: ZŠ sv. Michala, Školská 1,
Spišské Tomášovce

Názov: Tvoriví štvrtáci – 1. časť

Rok vytvorenia: 2014

Oponentský posudok
vypracoval: PaedDr. Maroš Labuda

ISBN 978-80-565-0888-6

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním
pedagogických zamestnancov k inkluzii marginalizovaných rómskych komunít.
Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štýlistickou ani grafickou úpravou.

Obsah

1. Odkiaľ som....	4
2. Spoznávam symboly	7
3. Čo si obliekam	9
4. Tancujem a spievam	11
5. Čítam rozprávky	13
6. Spoznávam príslovia a hádanky	19

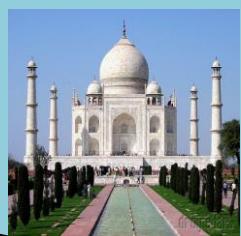
Použitá literatúra

1. Pracovný list – Odkial' som...

→ V minulosti sa predpokladalo, že ľudia dnes označovaní ako Rómovia, pochádzali z Egypta. Za svoje hriechy boli odsúdení na večné putovanie. Sami seba označovali za pútnikov z „Malého Egypta“ – Egyptjanos – Gjuptsi – Gypsies.

Dnes však vieme, že pochádzali z úplne inej krajiny. Z .....

Z akej? Zistí pomocou obrázkov:

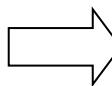

→ **Doplň text a obrázky nahrad' slovom:**

Rómovia v minulosti patrili k chudobnej skupine obyvateľstva, ktorá žila ..... spôsobom života.

Živobytie si zaobstarávali ..... spracovaním kože ..... zvierat, spracovaním ..... , chovom ..... alebo zabávali ľudí ..... , ... , ...

Vyrieš tajničku a dozvieš sa, ako nazýva neznámy mních Rómov v listine z 11. storočia:

✌	✋	👉	👎	👉	👉	☝	👉	👉	👉	😊	😊	💣
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M

💀	🚩	⚡	☀️	♦	❄️	✚	✝	☪️	🔟
N	O	P	R	S	T	U	V	Z	Š

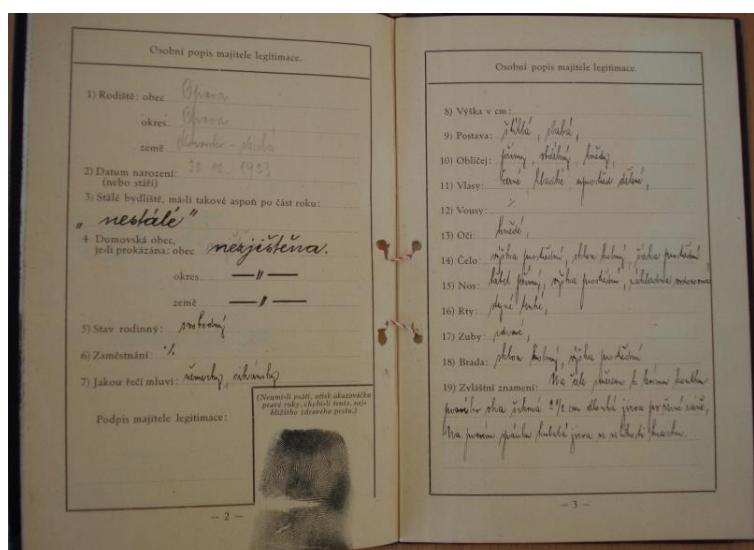
.....

Mních ďalej písal, že istá skupina „zvláštnych ľudí“ sa zaoberala (dopíš správne mäkčene)

Dopíš:

Začiatkom 20. storočia vláda vydala zákon, ktorý určoval pre všetkých potulných cigánov povinnosť nosiť so sebou špeciálny doklad - .....

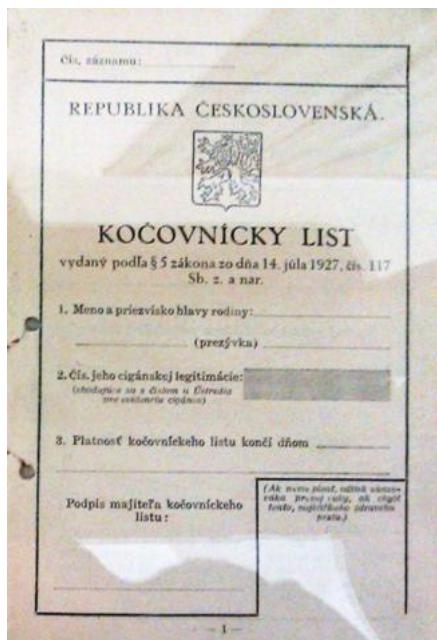

Vypíš z legitimácie:

- meno a priezvisko: .....
- rok vydania legitimácie: .....
- bydlisko: .....
- osobný popis: .....
- .....

Prečo sa do legitimácie dávali odtlačky prstov? .....

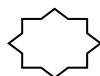
Ďalším dôležitým dokladom bol .....

Vymysli, čo sa v ňom mohlo písat:

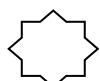
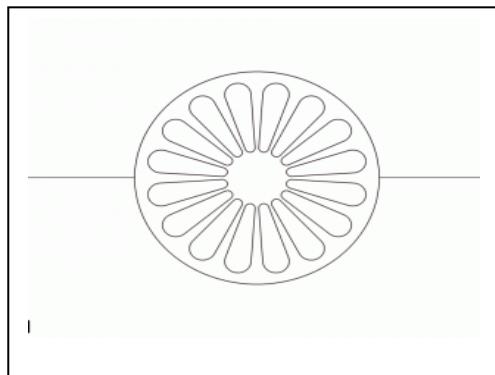
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Pracovný list – Spoznávam symboly

Vymaľuj si rómsku vlajku:

Rómska vlajka pozostáva z dvoch pruhov - spodného zeleného, symbolizujúceho prírodu a horného modrého, predstavujúceho oblohu. V strede sa nachádza červené vozové koleso so šestnástimi špicami.

Poznáš rómsku hymnu? Dopíš chýbajúce slová:

Rómska hymna často znie na stretnutiach rómskych aktivistov alebo pri oslavách Medzinárodného dňa Rómov.

Text hymny:

UPRÉ RÓMA

Jelem, jelem, lungone .....

Maladíľom ..... Romenca.

Slovenský preklad:

HOR SA RÓMOVIA

Šiel som, šiel som, dlhými cestami

Stretol som sa so šťastnými Rómami.

Oj, Romale, oj .....

Oj, Romale, oj čhavale.

Oj, Romale, ... tumen aven?

Le cerhenca, ... dromenca?

Oj, Rómovia, oj chlapci,

Oj, Rómovia, oj chlapci,

Oj, Rómovia, odkiaľ prichádzate?

So stanmi, po šťastných cestách?

The man esas bari .....,

Murdard'a la e kaľ'i legija.

Aj ja som mal veľkú rodinu.

Zabila ju čierna légia.

Aven manca sa lumake .....
Kaj phuterde le Romenge droma.

Podte so mnou, Rómovia celého sveta.
Kde sa otvorili cesty Rómom.

Ake vrjama – ušti Rom akana
Amen chut'as the ..... keraha.
Oj Romale, oj čhavale,
Oj Romale, oj čhavale.

Teraz je tá chvíľa – povstaň človeče
Vyskočíme a bude dobre.
Oj, Rómovia, oj chlapci,
Oj, Rómovia, oj chlapci,

Hafff

2förs Lent (l.60)

Dilem Dilem Lun-go ne-dru men sō ma-La Di-lem, Bah Ta-La Ro
Him Faß H S17

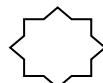
Vitellikol

men sō Ro ma-.
Him Faß H

Lep. S17

A. Lom. Su - Vg S17

Him Len.

Napiš, čo znamená a kedy sa oslavuje Medzinárodný deň

Rómov. Ako ste ho v škole, doma alebo s kamarátmi oslavovali?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Pracovný list – Čo si obliekam?

Tradičný rómsky odev

Kedže Rómovia žili kočovným spôsobom života, každá rómska skupina mala osobitý spôsob odievania. Niektoré ženy si odev zhotovovali sami, alebo prispôsobovali podarované oblečenie vlastnému vkusu. Rómovia sa zbytočného alebo starého oblečenia zbavovali. Popri kočovnom spôsobe života bolo pre nich zbytočnou príťažou. Oblečenie sa tiež nededilo, ale bolo pálené. Báli sa, že duch zosnulého vojde do šiat a tým do nového nositeľa.

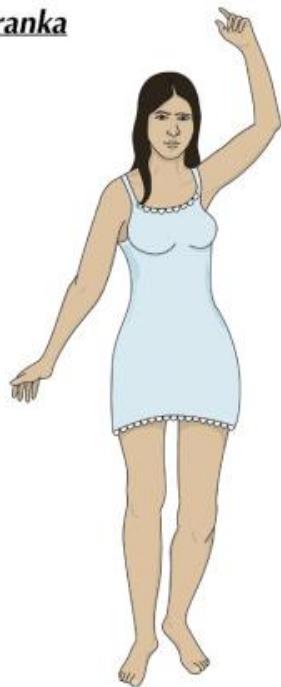
Podčiarkni farebne vety, z ktorých sa dozvieme, čo robili kočovní Rómovia s oblečením a vypíš ich.

.....
.....
.....
.....

Vystrihni si obrázok Aranky a obleč jej šaty, ktoré sa ti najviac páčia.

Aranka

Olašský oděv

Španielský oděv

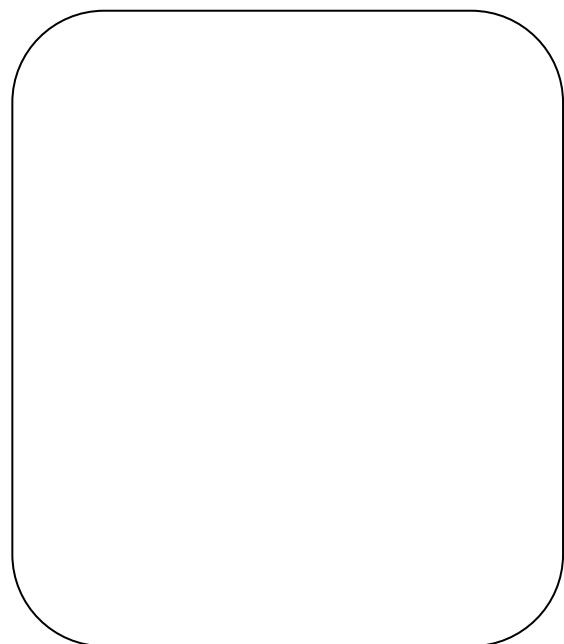

Luminita

Nakresli seba a vyfarbi si oblečenie najobľúbenejšími farbami.

Pod obrázok napíš, aké sú obľúbené farby tvojich rodičov.

mama

.....

.....

otec

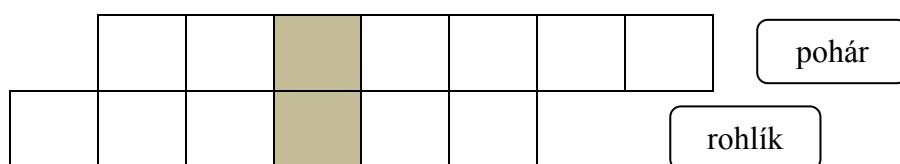
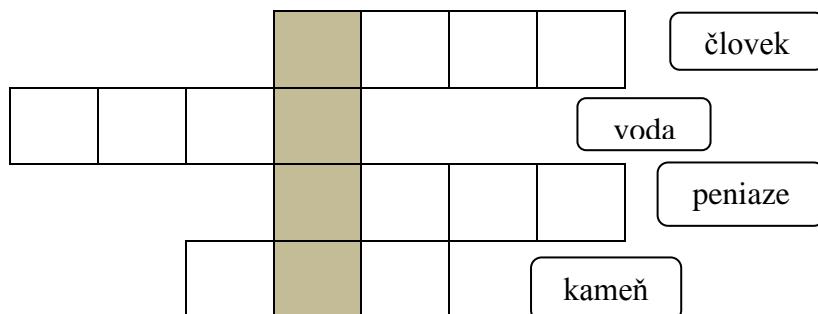
.....

.....

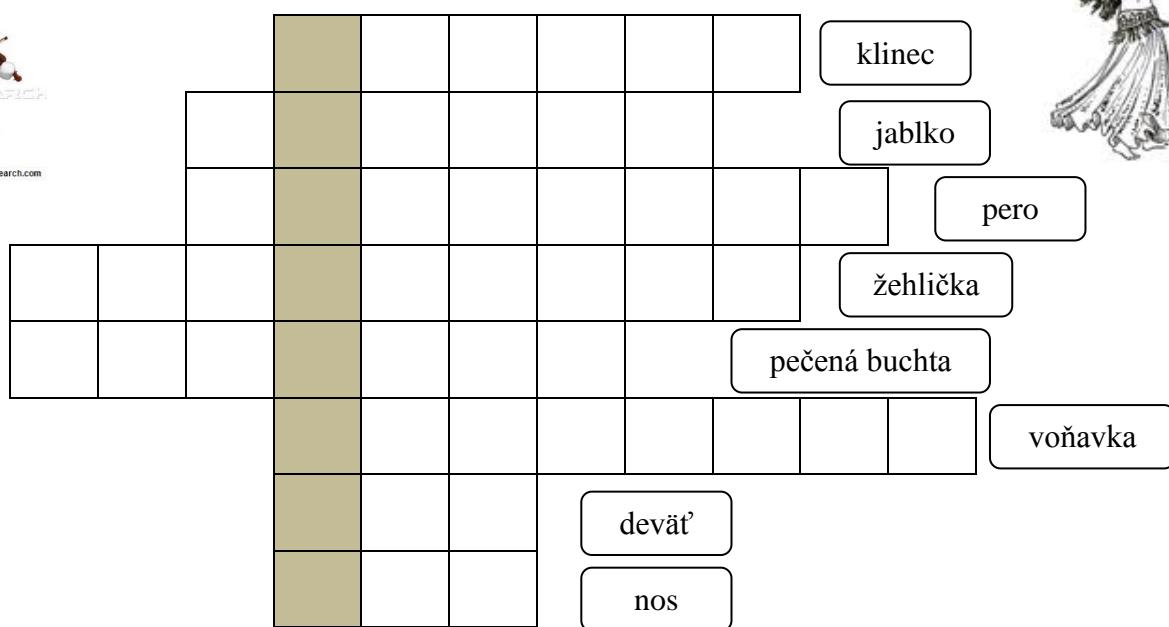
4. Pracovný list – Tancujem a spievam

Prelož slová do rómskeho jazyka, vyrieš tajničku a dozvieš sa, čo je dôležité v živote každého Róma

FOTOFARBY
k3432303 www.fotosearch.com

Spoj fotku s menom speváka alebo skupiny.

Dopíš názov piesne, akú od nich poznáš:

Cigánski diabli

Kmet'o Band

Dáša

Porubka

Bubamara

- .....
- .....
- .....

Označ správnu odpoveď, označené písmená Ti vytvorila chýbajúce slovo vo vete. **áno**   **nie**

- ⇒ Hudba vznikla v súlade s prácou a je súčasťou ľudského života H C
  - ⇒ Folklór je typická hudba nejakého národa I O
  - ⇒ Rómska hudba je veľmi odlišná od európskej hudby. N G
  - ⇒ Znie úplne odlišne od orientálnej stupnici V K
  - ⇒ Husle a cimbal priniesli do Európy Rómovia E A

Najslávnejšou postavou z rómskych hudobníkov bola v 18. storočí huslistka známa pod menom ..... Panna

5. Pracovný list – Čítam rozprávky

Paramisa palo čoro dženo

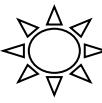

Kaj has nahas, ando purano maj phagerdo kheroro dživlas čoro manuš peskre fajtoha. Has les šof čhave. Maj furt has afka, hoj nahas len mek ando muj so tethovel. O čoro manuš labarlas kaštune angara, he bikenavlas le gadženge. No kada nahas dos, o čhave kamenas, furt techal. Jekvar, sar labarlas ola angara, duminlas pal peskro čoripen, modlínlas pes a mangelas le Devles hoj tepomožinel leske kvoľi o čhave. Sar kafka duminlas, avil'as kia leste šukar vila he kafka leske phenel. Lačho manuš deča man krajka maro he poharis paňi. O čoro manuš chudľas terovel he rozpendžas lake sa palo peskro čoripen. E víla leske pendžas, dža khore, ker tiri buči, he man tuke pomožinava. Sar pendžas, afka has. Ole časostar leske has lačhes, opravindžas peske o kher, l'ikerlas balen he kachňen. No pregel'as but časos, o čhave dobarile he ačhile romenca he romňenca. Gele peskre fajtenca andro foros pale buči he kode ačhile tedživel. Le dades mukle korkores. Le phures manušes has sa os leske kampelas kije leskro dživipen, čak jek les nahas – e láska le čhavengri.

Rozprávka o bedárovi

Kde bolo, tam bolo, v starom ošarpanom domčeku žil chudobný človek so svojou početnou rodinou. Mal šest detí. Dosiť často bolo, že nemali ani čo do úst položiť. Bedár pánil drevené uhlie a predával pánom. Lenže to nestaciло, deti chceli stále jest. Keď bedár raz pánil uhlie, premýšľal o svojej chudobe. Modlil sa a prosil Pána Boha o pomoc pre svoje deti. Ako tak premýšľal, zjavila sa mu krásna víla a takto sa mu prihovorila: Dobrý človek, podáš mi krajec chleba a pohár vody? A tu sa bedár rozplakal a povedal jej všetko o svojej chudobe. Víla mu povedala, aby šiel domov a venoval sa svojej práci, že ona mu pomôže. Ako povedala, tak aj bolo. Od toho času sa mu veľmi darilo, aj domček si opravil, statok a hydinu choval. No po čase, ako deti dorastli, poženili sa a povydávali. Pobrali sa so svojimi rodinami do mesta za prácou a tam aj ostali žiť. Nechali otca samého. Otec sa trápil, mal všetko, čo potreboval k životu a predsa mu čosi chýbalo – láska od svojich detí.

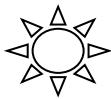
Vypíš postavy z rozprávky.

.....
.....
.....
.....
.....

Koho prosil bedár o pomoc?

- a) Pána Boha
  - b) vílu
  - c) svoje deti
  - d) manželku

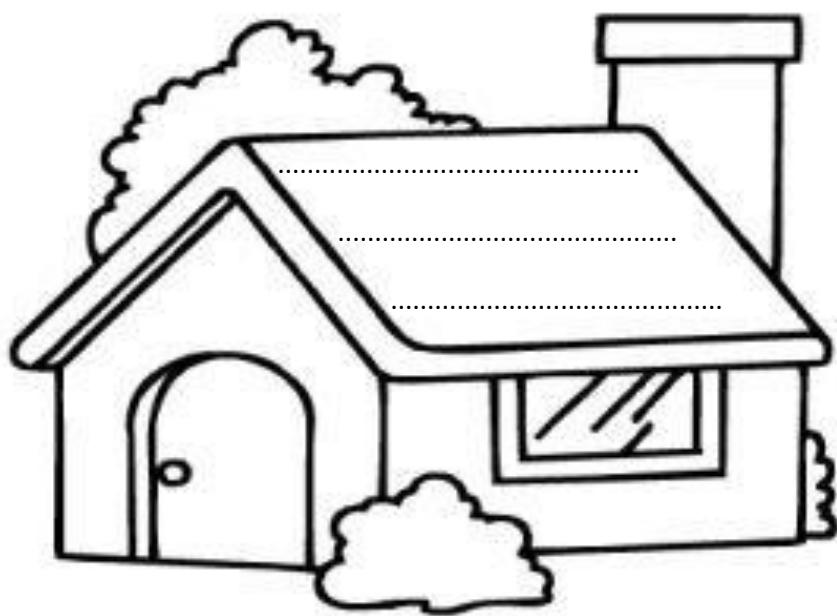
Reprodukuj prečítaný text.

Napiš z rozprávky, čo otca najviac trápilo.

Napiš, aké vlastnosti mal otec?

Le papuskro suno so leske avri gel'as

Kaja paramisa mange delas duma mek miro neboštíko prapapus. Me pre leste mek ži adadžives duminaf. Has oda rodzimen lavutaris, so bašavelas pre lavuta.

Imar ternipnastar kamelas peskri kapela. Te imar niko andro gaf nadžanelas tebašavel, ta pes rozhodnindžas hoj džala andro aver gaf.

Has les bach, he rakl'as peske lačhen lavutaten, he afka peske zatode lačhi kapela. Furt bašavenas pro bijava, pro zabava, he perdal savore.

He afka pes leske splňindžas leskro varekanutno suno. He kaja tradicia ke amende romende hin furt.

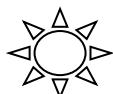
Dedov splnený sen

Tento príbeh mi rozprával ešte môj nebohý pradedo, na ktorého dodnes spomínam. Bol to rodený muzikant, ktorý hral na husliach.

Už odmlada chcel mať vlastnú kapelu. Kedže v dedine nikto nevedel hrať, tak sa rozhadol, že pojde hľadať do susednej dediny.

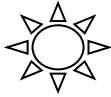
Mal šťastie a našiel si dobrých muzikantov, a tak si založili vlastnú kapelu. Často hrávali na svadbách, zábavách, ale aj tak pre radost'.

A tak sa mu splnil jeho dávny sen. Tieto tradície u nás Rómov pretrvávajú dodnes.

Kto je rozprávačom príbehu?

MERYL

O kom je tento krátky príbeh?

Ako sa splnil dedov sen?

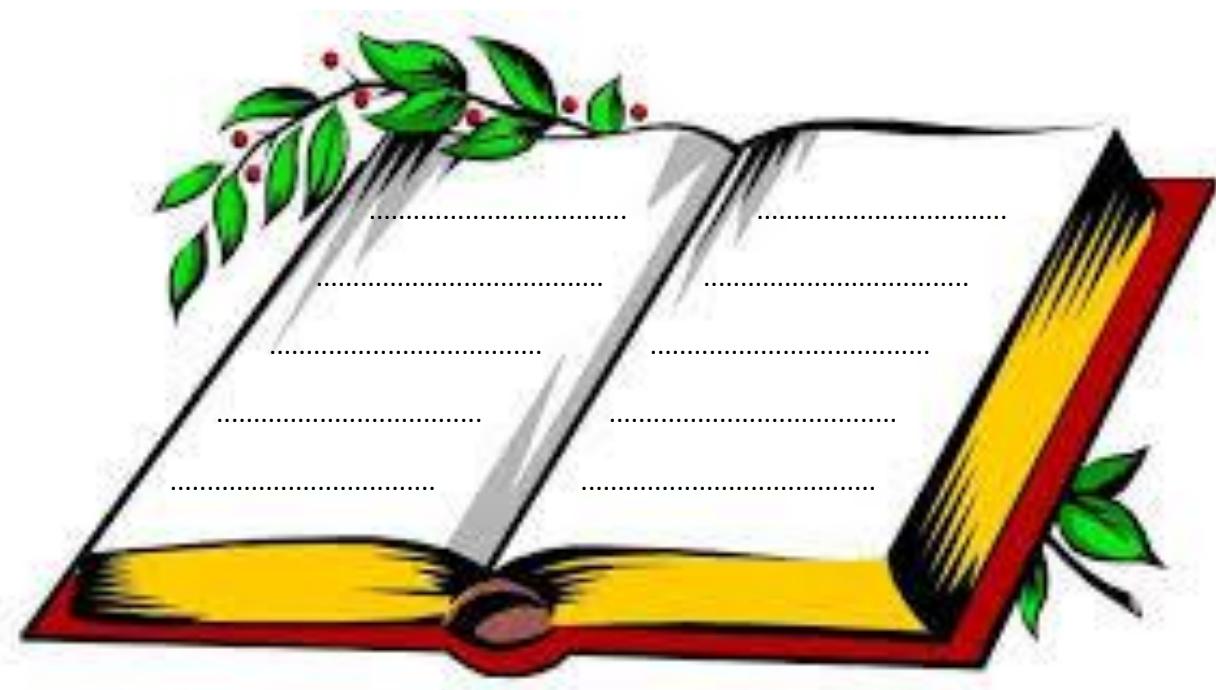

Nakresli tradície Rómov, ktoré zotrvali dodnes.

Čo je dôležité v živote Rómov?

Pospájaj písmená a zistíš mená rómskych spisovateľov.

E I E
D Z D R   B N A

E E A
L N

.....

L C O Á
A K V

.....

6. Pracovný list – Spoznávam príslovia a hádanky

Vysvetli príslovia

Ko andre tute bareha, ta tu andre leste amreha.

- Kto do teba kameňom, ty do neho chlebom.

.....

Te bešel kalo čiriklo pre bloka, ta vareko merla andre famelia.

- Ked' si sadne čierny vták na okno, tak niekto z rodiny zomrie.

.....

Te man chal e l'avo jab, ta radisaľuvafa te man chal e pravo jab, ta rovava.

- Ked' ma svrbí l'avé oko, tak sa budem radovať, a ked' pravé oko, tak budem plakať.

.....

O nal man chal avava choľamen.

- Svrbi ma nos, budem nervózna.

.....

E bul man chal ašarel man varko.

- Ked' ma svrbí zadok, niekto ma chváli.

.....

Te man chal e talpa ta khelava.

- Ked' ma svrbí chodidlo, tak budem tancovať.

.....

Te sil'alol o danda ta vareko merela.

- Ked' mi zuby zimnejú, tak niekto umrie.

.....

Chal man e burnik, ginava love.

- Ked' ma svrbí dlaň, budem počítať peniaze.

.....

Te merel dženo, e duša dživel.

- Ak človek zomrel, duša žije.

.....

Te e vrana pre zahrada, ta vareko mul'as.

- Ked' vrana je na záhrade, tak niekto zomrel.

Na del pre oda, savi hin le manušes cipa, al'e dik savo les hino jilo.

-Nepozeraj na to, akú pokožku má človek, ale pozeraj na to, aké je jeho srdce.

Lačo nípos – lači fajta.

-Dobrí ľudia – dobrá rodina.

Hádanky – hadki

Hin oda zel'eno, he nadikhel. Soda hin?

Je to zelené a nevidí to.

Čo je to? / a d l a r e m s E/

Phirel, phirel palo tras rakhel chevori he džal andre. Soda hin? / Kľeja /

Lezie, lezie po železe, nájde dierku, do nej vlezie.

Čo je to? / č ú l K/

Hin oda ciknoro, he hafkinel. So da hin? / Rukono /

Je to malé a breše to.

Čo je to? / s e P/

Použitá literatúra

- <http://dromedar.topky.sk/cl/1000128/1314271/Tadz-Mahal---symbol-vecnej-lasky>
- OLIVER, M.: Z dejín Rómov. In: Historická revue. Bratislava: Fornax, 2002, č. 5, s. 18.
- <http://bohomprekliatyrmovia.blogspot.sk/2012/11/romovia.html>
- <http://www.slovenskyrozhlad.sk/o-r%C3%B3moch-medzin%C3%A1rodne,217.html>
- http://img.radio.cz/pictures/romove/hry/vystrihovanky_aranka2.jpg
- <http://romaniarcha.sk/romske-symboly/>
- http://www.stockphotos.cz/image.php?img_id=12462950&img_type=1
- <http://www.fotosearch.sk/CSP343/k3432303/>
- <http://referaty.aktuality.sk/hudobnost-romskeho-etnika/referat-14637>
- http://www.onlineomalovanky.cz/Omalov%C3%A1nky-r%C5%AFzn%C3%A9-kreslen%C3%A9-postavi%C4%8Dky_2.html
- http://rexik.zoznam.sk/uzivatel/oblubene_omalovanky/natalilinka/
- <http://american-dream.blog.cz/1202/cg-s-0-3-oblacik>
- <http://www.szsinke.sk/?str=476&PHPSESSID=520e582b8f9e94b327b1914f59d2227f>
- <http://kultura.pravda.sk/kniha/clanok/258688-dezider-banga-som-slovensky-basnik-s-romskou-dusou/>
- <http://amariluma.blogspot.sk/2011/10/lackova-elena.html>
- http://www.stockphotos.sk/image.php?img_id=6876800&img_type=1
- <http://www.najkrajsiestvorenia.estranky.cz/fotoalbum/kreslene-psych/kreslene-psych/7kresleny-pes.gif.html>
- <http://www.fdb.cz/serial/esmeralda/fotogalerie/48090>